

Aleksandra Nacewska-Twardowska

Uniwersytet Łódzki
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Katedra Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych
aleksandra.nacewska@gmail.com

WPŁYW KRYZYSU ROSYJSKO-UKRAIŃSKIEGO NA WYMIANĘ TOWAROWĄ POLSKI I INNYCH KRAJÓW UNIJNYCH

Streszczenie: Rosja jest jednym z najważniejszych partnerów handlowych Unii Europejskiej, a postępujące procesy globalizacyjne od wielu lat zacieśniały współpracę gospodarczą i finansową obu partnerów. Kryzys w stosunkach politycznych UE–Rosja rozpoczął się wraz z eskalacją problemów na wchodzie Ukrainy w pierwszej połowie 2014 r. Problemy polityczne odbiły się na stosunkach gospodarczych, które ucierpiały na skutek nałożenia sankcji przez obie strony. W efekcie doszło do zmniejszenia wymiany handlowej Unii z Rosją. Poszczególne kraje, w tym Polska, w różnym stopniu odczuły wpływ sankcji. W artykule podjęta zostanie próba oceny wpływu embarga rosyjskiego na wymianę towarową poszczególnych państw członkowskich Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe: handel międzynarodowy, sankcje, embargo, Unia Europejska.

Wprowadzenie

W perspektywie historycznej wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym następowały zmiany w kierunkach i intensywności wymiany towarowej między poszczególnymi rejonami świata. Zmiany te nabrały w gospodarce światowej szczególnego znaczenia wraz z postępującymi procesami globalizacyjnymi. Czynnikiem, które wpływają na wielkość i zakres wymiany towarowej jest wiele, choć należy zauważyć, że w szczególności w kontekście globalizacji mają one charakter ekonomiczny. Nie można jednak zapomnieć o relacjach politycznych, które także ingerują w kształt powiązań gospodarczych. Mimo wprowadzania w kolejnych regionach swobody gospodarczej, różnice polityczne nadal znacząco wpływają na gospodarkę.

Przełom lat 80. i 90. XX w. to czas istotnych zmian w Europie. Upadek „żelaznej kurtyny”, komunizmu i rozpad ZSRR, a także rozwijająca się współpraca państw zachodnioeuropejskich zmieniły gospodarkę nie tylko w Europie, ale i na świecie. Choć początkowo państwa Europy zachodniej i środkowej przede wszystkim zacieśniają współpracę (np. dla Polski i Czech Niemcy stały się ponownie najważniejszym partnerem handlowym), a handel ze wschodnimi sąsiadami znacząco maleje, to w kolejnych latach Rosja, ze względu na swoje strategiczne położenie oraz dostęp do surowców, zyskuje na znaczeniu. Jednocześnie relacje polityczne między Rosją a krajami zachodnioeuropejskimi, choć można je uznać za poprawne, wielokrotnie wpływały na zwiększenie napięcia w stosunkach gospodarczych.

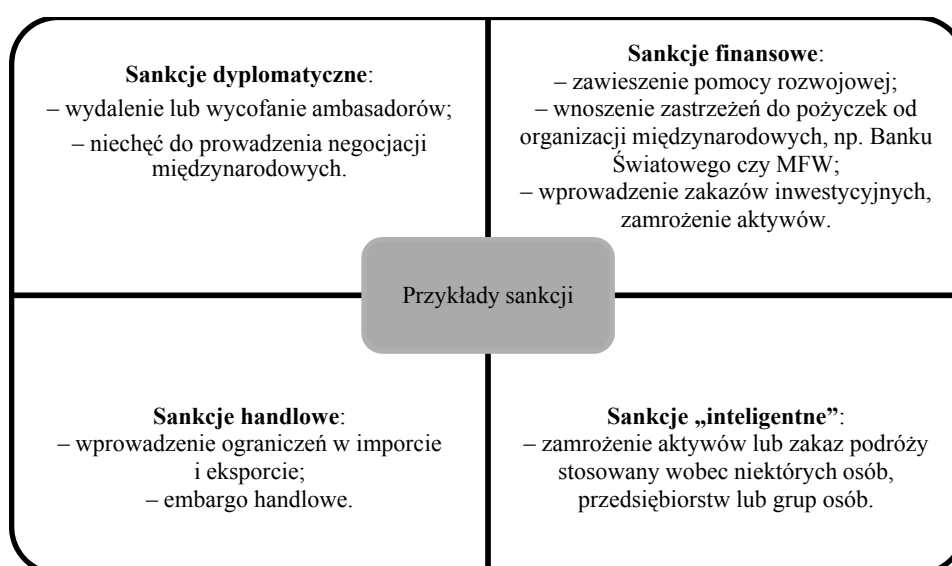
W przypadku Rosji różnicowanie dostępu do rynku wykorzystywane było wielokrotnie i w szczególności łączyło się z działaniami podejmowanymi przez państwa europejskie na rzecz szerzenia rozwiązań demokratycznych w krajach, które przez Rosję traktowane są jako jej „strefa wpływu”. Przykładem mogą być działania Federacji Rosyjskiej podjęte w 2005 r. zmierzające do zwiększenia barier pozataryfowych poprzez zaostrzenie norm weterynaryjnych i fitosanitarnych. Jak zauważa Błaszczuk-Zawiła [2014], wprowadzone obostrzenia (zakaz importu mięsa i produkcji roślinnej) nie wiązały się bezpośrednio z zagrożeniem dla konsumentów rosyjskich, gdyż jakość importowanych produktów była znacząco lepsza niż tych pochodzących z Federacji Rosyjskiej. W tym przypadku zastosowane instrumenty ochronne stanowiły odpowiedź na promowanie demokracji na Ukrainie i Białorusi oraz pośrednio wiązały się z przedstawionymi wówczas nowymi celami polskiej polityki energetycznej [Wiśniewska, 2013].

1. Sankcje w wymianie UE–Rosja

Ostatnie lata to okres dość gwałtownych zmian na Ukrainie, kraju który po rozpadzie ZSRR przez wiele lat pozostawał w bliskich relacjach z Rosją. Zmiany polityczne spowodowane protestami społecznymi doprowadziły do niestabilnej sytuacji, która została wykorzystana przez rząd w Moskwie. Po odsunięciu od władzy na początku 2014 r. Partii Regionów oraz prezydenta Wiktora Janukowycza nastawieni prorosyjsko deputowani Republiki Autonomicznej Krymu podjęli decyzję o organizacji referendum w sprawie przyszłego statusu Krymu. Prawie równocześnie Siergiej Aksionow, premier Republiki Autonomicznej Krymu, zwrócił się do Władimira Putina o pomoc w zapewnieniu bezpieczeństwa i ładu. Odpowiedź Rosji była natychmiastowa – wydano zgodę na użycie

sił zbrojnych na terytorium Krymu [Reuters, 2014]. Decyzją władz krymskich 17.03.2014 r. utworzona została Republika Krymska, która jako nowe, ale powszechnie nieuznawane państwo, zwróciła się z prośbą o włączenie do Federacji Rosyjskiej. W następstwie podpisania umowy 21.03.2014 r. utworzony został Krymski Okręg Federalny. Działania te nie zostały powszechnie uznane za wiążące i 27.03.2014 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ potwierdziło jedność Ukrainy [www 1].

W Unii Europejskiej działania Rosji także zostały odebrane jako naruszenie suwerenności i jedności Ukrainy, w związku z czym zdecydowano o wprowadzeniu sankcji. Działania te należą do pogranicza polityki zagranicznej i ekonomicznej [Wiśniewska, 2005], zatem istnieje wiele form ich wdrażania. Kholodilin, Ulbricht, Wagner [2014] wyróżnili cztery podstawowe typy sankcji (rys. 1).

Rys. 1. Podstawowe kategorie sankcji wraz z przykładami

Źródło: Na podstawie Kholodilin, Ulbricht, Wagner [2014].

Pierwsze kroki Unia postanowiła podjąć już w dniu ogłoszenia niepodległości Republiki Krymskiej. W związku z działaniami, które zagrażały integralności terytorialnej Ukrainy, po dwóch nadzwyczajnych posiedzeniach ministrowie spraw zagranicznych państw członkowskich zdecydowali o wprowadzeniu pierwszych sankcji. Początkowo podejmowane ograniczenia związane były przede wszystkim z wprowadzeniem sankcji inteligentnych (indywidualnych) [Rada do Spraw Zagranicznych, 2014a, Rada Europejska, 2014a], związanych z ograniczeniem wjazdu na teren UE i zamrożeniem aktywów. Lista objętych

sankcjami zawiera obecnie około 190 nazwisk osób i nazw podmiotów, w większości związanych z Rosją [Council of the European Union, 2015]. Jednocześnie podjęto decyzję o odwołaniu w 2014 r. szczytu UE–Rosja przy jednoczesnym wstrzymaniu regularnych spotkań dwustronnych [www 2]. Do środków dyplomatycznych zaliczyć można także zmianę formuły spotkań G-8 na G-7 oraz poparcie UE dla wstrzymania negocjacji o członkostwie Rosji w OECD i MAE.

Kolejnym krokiem było nałożenie sankcji handlowych przez UE (lipiec 2014 r.). Początkowo skupiono się na wprowadzeniu zakazu importu towarów z Krymu i Sewastopola oraz zakazu świadczenia usług turystycznych i inwestowania. Jednak w związku z dalszymi dezintegrującymi działaniami Rosji na wschodzie Ukrainy zdecydowano o wprowadzeniu dalszych sankcji handlowo-finansowych wobec Federacji Rosyjskiej [www 2]:

- ograniczono dostęp do rynków kapitałowych UE;
- zakazano handlu bronią;
- zakazano eksportu produktów podwójnego zastosowania;
- ograniczono dostęp Rosji do technologii i usług, które można wykorzystać w przemyśle naftowym;

Według Mroczyka [2014] podjęte działania są jednak dość ostrożne w związku z dużym znaczeniem Rosji dla eksportu UE i unijnego importu surowców energetycznych. Istniejące współzależności wymusiły więc na liderach unijnych podejmowanie „dyplomatycznych” działań, które choć z jednej strony mają pokazać brak zgody na działania Rosji na wschodzie Ukrainy, to z drugiej nie powinny prowadzić do poważnych zakłóceń na rynku europejskim. W związku ze spadającymi cenami ropy najbardziej dotkliwsze dla Rosji są sankcje finansowe ograniczające dostęp do kapitału unijnego, co przełożyło się na największe straty makroekonomiczne Federacji Rosyjskiej [Emerson 2014; Rutland 2014].

Odpowiedź Kremla na działania podjęte przez UE to wprowadzenie kontrsankcji. Embargo na import wielu artykułów spożywczych (mięsa, ryb, nabiału, owoców i warzyw) zaczęło obowiązywać w sierpniu 2014 r. [Decree of the President of the Russian Federation, 2014; Government of the Russian Federation, 2014] i w czerwcu 2015 r. zostało przedłużone do sierpnia następnego roku [www 3]. Selektywne podejście w nakładaniu ograniczeń handlowych sprawiło, że nie wszystkie kraje UE w ten sam sposób odczuwają rosyjskie sankcje.

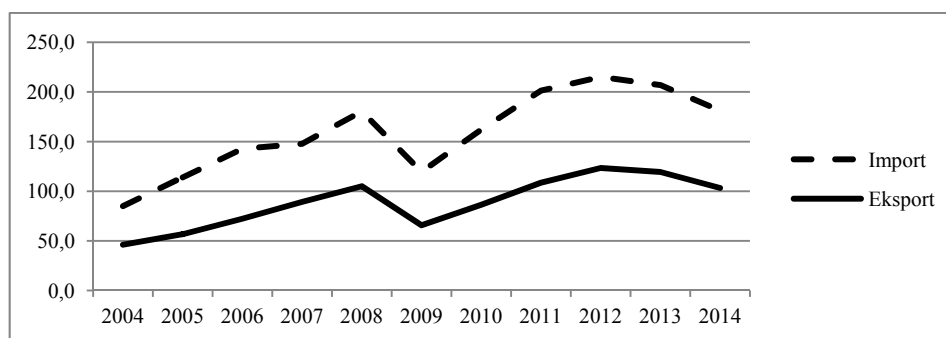
2. Zmiany w wymianie handlowej UE–Rosja

Złożoność powiązań między Unią i Rosją narastała wraz z postępującą globalizacją i liberalizacją obrotów handlowych. Federacja Rosyjska zamyka obecnie pierwszą trójkę krajów, z którymi handlują państwa Unii Europejskiej, jed-

nocześnie UE jest najważniejszym partnerem handlowym dla Rosji. Zatem problem stabilizacji wymiany handlowej może okazać się kluczowy dla obu partnerów.

2.1. Tendencje w handlu z Rosją Unii Europejskiej i Polski w latach 2004-2014

Wartość wymiany handlowej Unii Europejskiej z Rosją dynamicznie wzrastała przez większość analizowanego okresu (rys. 2). Trend ten został odwrócony w 2009 r. wraz z nastaniem światowego kryzysu gospodarczego oraz po 2013 r., co łączyć można między innymi ze spowolnieniem tempa rozwoju gospodarczego i spadkami cen surowców, w tym ropy. Należy zauważyć, że mimo wzrastającego eksportu rósł także import, co w całym analizowanym okresie przekładało się na występowanie deficytu handlowego sięgającego w latach 2004-2014 średnio około 70 mld EUR rocznie.

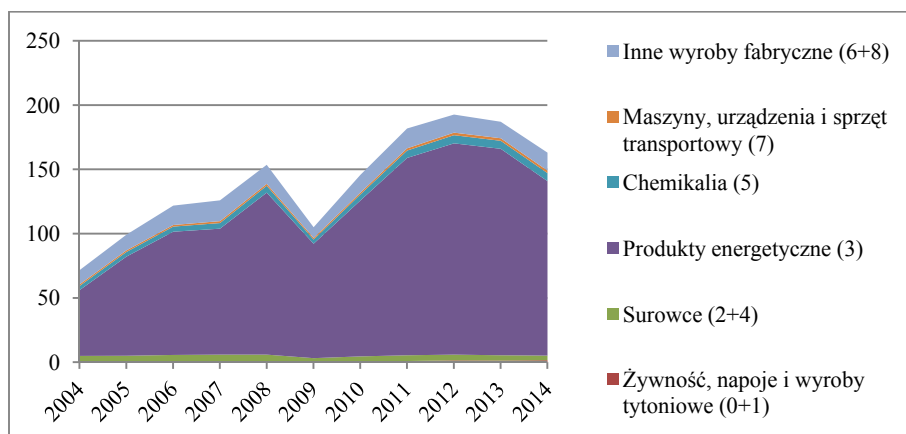

Rys. 2. Wymiana towarowa UE–Rosja w latach 2004-2014 w mld EUR

Źródło: Na podstawie danych Eurostatu.

Import z Rosji do UE28 w podziale na główne kategorie SITC¹ (rys. 3) wskazywał na przeważający udział produktów energetycznych. Ich udział łącznie w latach 2004-2014 wynosił ponad 80% i w większości składał się z importu ropy naftowej. Kolejne pozycje zajmowały inne wyroby fabryczne i chemikalia, odpowiadając odpowiednio za 9,5% i 3,4% wartości importu.

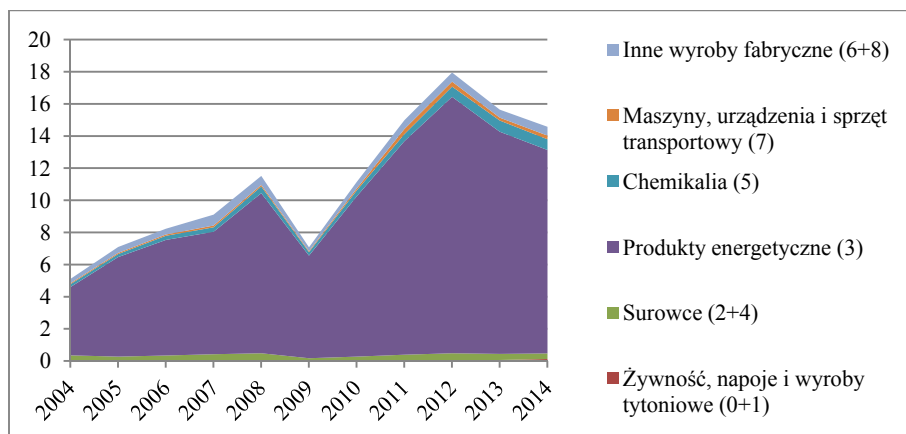
¹ Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Handlu składa się z 10 podstawowych grup: SITC 0 – Żywność i zwierzęta żywe, SITC 1 – Napoje i tytoń, SITC 2 – Surowce niejadalne z wyjątkiem paliw, SITC 3 – Paliwa mineralne, smary i materiały pochodne, SITC 4 – Oleje, tłuszcze i woski zwierzęce i roślinne, SITC 5 – Chemikalia i produkty pokrewne, SITC 6 – Towary przemysłowe sklasyfikowane głównie wg surowca, SITC 7 – Maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy, SITC 8 – Różne wyroby przemysłowe, SITC 9 – Towary i transakcje niesklasyfikowane w SITC.

Rys. 3. Wartość unijnego importu z Rosji wg sekcji SITC w latach 2004-2014 w mld EUR

Źródło: Na podstawie danych Eurostatu.

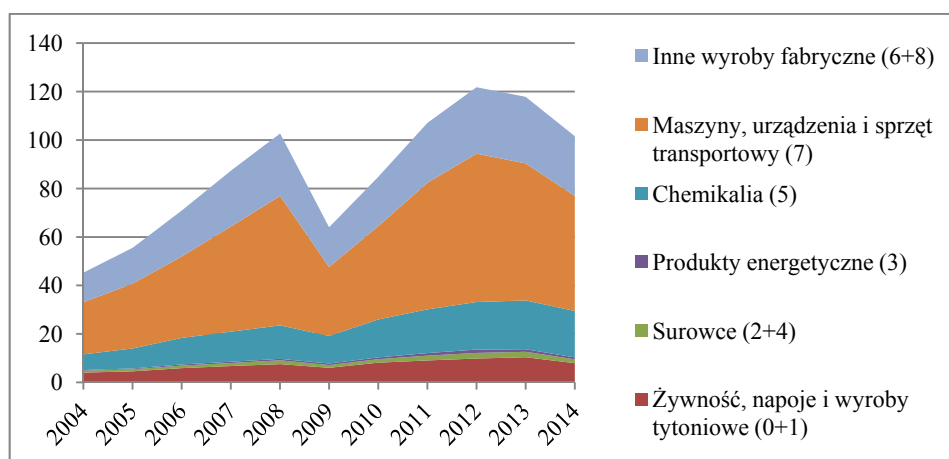
Polski import z Rosji, podobnie jak w całej UE, obejmował w większości produkty energetyczne (rys. 4) – stanowiły one prawie 75% jego całości. Kolejne pozycje to inne wyroby fabryczne oraz surowce. W przypadku polskiego importu wspomnieć również należy o sekcji 9 SITC, która obejmuje towary i transakcje niesklasyfikowane w innym miejscu. Sekcja ta najczęściej stanowi marginalne znaczenie, jednak w związku z zastrzeżeniem jednego z dużych importerów towary przez niego importowane, a stanowiące w latach 2004-2014 ok. 15% całego importu, klasyfikowane są w grupie 931 (Transakcje specjalne i towary niesklasyfikowane według rodzaju).

Rys. 4. Wartość polskiego importu z Rosji wg sekcji SITC w latach 2004-2014 w mld EUR

Źródło: Na podstawie danych Eurostatu.

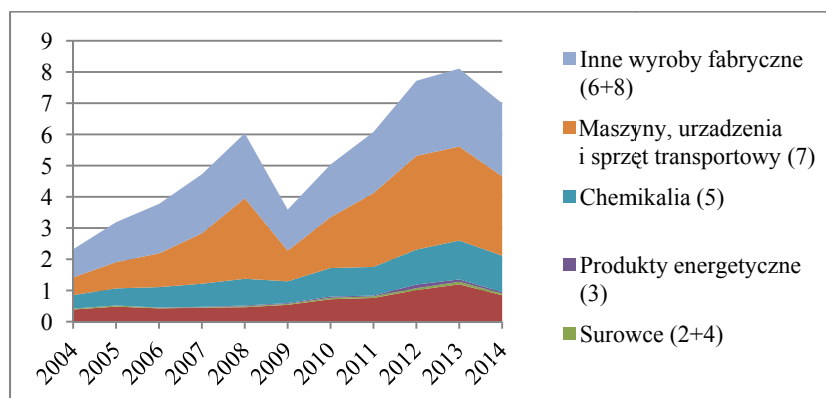
Struktura unijnego eksportu do Rosji (rys. 5) jest zdecydowanie bardziej zróżnicowana w stosunku do importu. Przeważającą pozycją są maszyny, urządzenia i sprzęt transportowy, stanowiące prawie 50% całości, jednak kolejne grupy obejmujące inne wyroby fabryczne i chemikalia odpowiadają odpowiednio za 25% i 16% eksportu. W kontekście embarga na żywność należy podkreślić, że w latach 2004-2014 eksport w ramach sekcji 0 i 1 wyniósł średnio ok. 8% wywozu towarów.

Rys. 5. Wartość unijnego eksportu do Rosji wg sekcji SITC w latach 2004-2014 w mln EUR

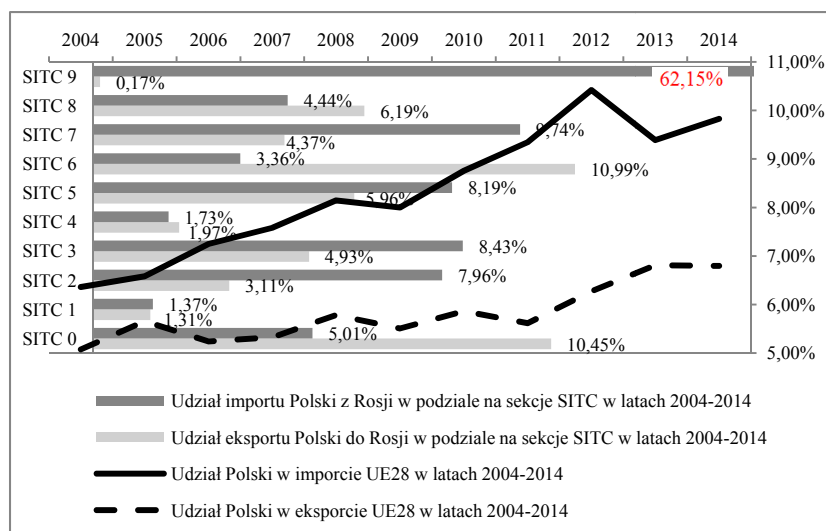
Źródło: Na podstawie danych Eurostatu.

Udział poszczególnych kategorii SITC w polskim eksporcie wyrażony w ujęciu wartościowym nie odbiega znacząco od unijnego. Sekcja 7 dominuje (ok. 35%), a 6 i 8 odpowiadają za eksport w około 30%. Kolejne pozycje to chemikalia (ok. 16% eksportu) i żywność, która w latach 2004-2014 zyskiwała na znaczeniu, osiągając w 2013 r. prawie 15%. Zatem wpływ embarga rosyjskiego na artykuły spożywcze mógł mieć odpowiednio większy wpływ na eksport Polski niż pozostałych krajów UE28.

Rys. 6. Wartość polskiego eksportu do Rosji wg sekcji SITC w latach 2004-2014 w mln EUR
Źródło: Na podstawie danych Eurostatu.

Rys. 7 prezentuje udział Polski w imporcie i eksporcie całej UE28 do Federacji Rosyjskiej. W odniesieniu zarówno do przywozu, jak i wywozu towarów do Rosji udział Polski w latach 2004-2014 wzrastał. W imporcie, w podziale na poszczególne sekcje SITC, Polska ma największy udział we wspomnianej już sekcji 9 (ponad 62%). Ponadto w pięciu sekcjach udział Polski w imporcie przekracza 5% importu unijnego (sekcje 7, 5, 3, 2 i 0). W tym ujęciu w eksporcie najważniejsze są towary przemysłowe sklasyfikowane głównie wg surowca (SITC 6) oraz żywność i zwierzęta żywe, których udział przekracza 10%. Ponadto w sekcji 5 SITC udział Polski wynosi prawie 6%.

Rys. 7. Udział Polski w handlu z Rosją w UE28
Źródło: Na podstawie danych Eurostatu.

2.2. Wpływ sankcji na wymianę towarową w okresie 08.2014-07.2015

Wprowadzone przez Federację Rosyjską ograniczenia w handlu w różnym stopniu wpłynęły na poszczególne państwa członkowskie. Państwami, które w 2013 r. miały największy udział w handlu z Rosją, są Niemcy, Holandia, Włochy, Polska i Francja (tabela 1). Łącznie na kraje te przypada prawie 55% importu i 60% eksportu. Są to zatem państwa, które w największym stopniu mogły odczuć efekty wprowadzonego w sierpniu 2014 r. embarga.

Tabela 1. Wymiana towarowa poszczególnych państw UE28 z Rosją w 2013 r.

	Import		Eksport	
	mln EUR	udział %	mln EUR	udział %
Austria	937,1	0,5%	4235,1	3,6%
Belgia	9992,3	5,2%	5113,2	4,3%
Bułgaria	4782,3	2,5%	582,9	0,5%
Cypr	52,8	0,0%	24,2	0,0%
Czechy	5371,2	2,8%	4467,8	3,8%
Niemcy	27804,7	14,6%	35789,2	30,1%
Dania	949,9	0,5%	1545,9	1,3%
Estonia	840,4	0,4%	1411,4	1,2%
Hiszpania	8103,0	4,3%	2812,9	2,4%
Finlandia	9278,8	4,9%	5173,4	4,4%
Francja	10261,4	5,4%	7683,5	6,5%
Wielka Brytania	7932,7	4,2%	4649,0	3,9%
Grecja	6606,1	3,5%	406,0	0,3%
Chorwacja	1069,3	0,6%	282,2	0,2%
Węgry	6395,2	3,4%	2493,0	2,1%
Irlandia	140,8	0,1%	632,4	0,5%
Włochy	20193,3	10,6%	10747,5	9,0%
Litwa	7368,3	3,9%	4869,0	4,1%
Luksemburg	2,4	0,0%	151,3	0,1%
Łotwa	1087,2	0,6%	1759,5	1,5%
Malta	7,9	0,0%	35,6	0,0%
Holandia	27085,3	14,2%	7839,7	6,6%
Polska	18654,1	9,8%	8112,8	6,8%
Portugalia	1000,1	0,5%	263,0	0,2%
Rumunia	2360,8	1,2%	1382,0	1,2%
Szwecja	5545,1	2,9%	2656,6	2,2%
Słowenia	461,7	0,2%	1190,0	1,0%
Słowacja	6064,3	3,2%	2554,8	2,1%
Łącznie	190348,5	100%	118863,9	100%

Źródło: Na podstawie danych Eurostatu.

Rezolucja rządu Federacji Rosyjskiej z czerwca 2014 r. wymieniała 51 pozycji i podpozycji nomenklatury scalonej (CN), na które wprowadzono embargo na okres roku [Government of the Russian Federation, 2014]. Wszystkie wymienione kody dotyczą artykułów żywnościowych, których import został zakazany. W tabeli 2 zaprezentowana została wartość eksportu w pozycjach objętych

embargiem w dwóch okresach: pierwszym, obejmującym rok przed wprowadzeniem ograniczeń w eksporcie, i drugim, obejmującym 12 miesięcy obowiązywania restrykcji handlowych. Największe ograniczenia dotknęły polski eksport, który zmniejszył się o ponad 95%, czyli o więcej niż 720 mln EUR. W ujęciu procentowym najmniej zmniejszył się eksport Niemiec, bo jedynie o około 70% (308 mln EUR), z kolei pod względem wartości najmniejsze zmiany dotknęły Włochy ze spadkiem o 141 mln EUR.

Tabela 2. Wartość eksportu do Rosji części państw członkowskich wg wybranych kodów CN* w okresie 08.2013-07.2014 i 08.2014-07.2015 w mln EUR

	mln EUR		Zmiana	
	08.2013-07.2014	08.2014-07.2015	w mln EUR	w %
Francja	224,70	31,36	-193,34	-86,05%
Holandia	512,25	116,58	-395,67	-77,24%
Niemcy	440,41	132,82	-307,59	-69,84%
Polska	757,32	36,61	-720,72	-95,17%
Włochy	158,32	17,73	-140,59	-88,80%

* Wybrane kody CN to kody wskazane w decyzji Rządu Federacji Rosyjskiej [Government of the Russian Federation, 2014].

Źródło: Na podstawie danych Eurostatu.

Dość istotne jest to, że wprowadzone ograniczenia w żadnym z analizowanych przypadków nie doprowadziły do całkowitego wyeliminowania eksportu do Rosji towarów objętych embargiem. W przypadku niektórych pozycji CN, objętych teoretycznie pełnym zakazem przywozu z UE, w istocie eksport ten wzrósł. Przykładem może być holenderski eksport, w którym w okresie od sierpnia 2014 r. do lipca 2015 r. zanotowano wzrost eksportu w 10 z 51 objętych embargiem pozycjach CN. Oznacza to, że służby celne Rosji stosują dodatkowo różne praktyki dyskryminacyjne, które wpływają na zwiększenie zróżnicowania w traktowaniu poszczególnych państw członkowskich UE. Działania takie osłabiają jednolite stanowisko całej Unii Europejskiej wobec Federacji Rosyjskiej.

Podsumowanie

Rosyjskie embargo w różnym stopniu wpłynęło na wymianę handlową UE–Rosja. W związku z dużą selektywnością wprowadzonych ograniczeń, sprowadzającą się do objęcia sankcjami poszczególnych pozycji CN, władze w Moskwie skonstruowały instrument, który wybiórczo uderza w poszczególne państwa unijne. Z jednej strony oznacza to, że Rosja mogła wybrać, które kraje mają najbardziej

odczuć wprowadzone restrykcje, a z drugiej, że wpływ zastosowanych ograniczeń na ogólną wymianę handlową nie jest zbyt głęboki.

Zauważyć można, że działania podjęte przez obie strony nie były radykalne i miały raczej pokazać „niezadowolenie” w związku z postępowaniem partnera. Jednocześnie taka konstrukcja embarga umożliwiła stronie rosyjskiej wprowadzenie podziałów w samej Unii Europejskiej. Niejednolite stanowisko poszczególnych krajów członkowskich powoduje, że działania UE nie są w pełni skuteczne, a spór, który zapoczątkował nałożenie sankcji, od prawie półtora roku nie został rozwiązany.

Wyniki analizy jednoznacznie wskazują, że wpływ kryzysu rosyjsko-ukraińskiego na wymianę towarową poszczególnych państw członkowskich Unii bardzo się różnił. W przypadku Polski wprowadzone zmiany w największym stopniu przyczyniły się do spadku eksportu. Oczywiście w przypadku innych państw członkowskich UE wprowadzone sankcje również wpłynęły na zmniejszenie eksportu, jednak nie w tak dużym stopniu (tabela 2). Polska stała się więc krajem, który w sposób szczególny został potraktowany przez władze rosyjskie. Może się to wiązać między innymi z jednoznaczną polityką rządu polskiego w sprawie naruszenia integralności Ukrainy.

W związku z brakiem postępów negocjacyjnych nałożone sankcje będą prawdopodobnie obowiązywały w kolejnych miesiącach. Oznacza to, że unijni eksporterzy produktów żywnościowych muszą podjąć kroki, które umożliwią im dotarcie do nowych rynków zbytu. Należy też podkreślić, że choć wprowadzone przez Rosję ograniczenia uderzają w gospodarkę niektórych krajów członkowskich, to w sumie cała gospodarka Unii Europejskiej tylko w nieznacznym stopniu została nimi dotknięta.

Literatura

- Błaszczuk-Zawiła M. (2014), *Polsko-rosyjska wymiana handlowa w okresie członkostwa Polski w Unii Europejskiej*, „Unia Europejska.pl”, nr 3(226), s. 16-29.
- Council of the European Union (2015), List of persons and entities under EU restrictive measures over the territorial integrity of Ukraine, Bruksela 16.03.2015.
- Decree of the President of the Russian Federation (2014), *On the application of certain special economic measures to ensure the security of the Russian Federation*, http://ec.europa.eu/food/safety/international_affairs/eu_russia/russian_import_ban_eu_products/docs/20140806_en.pdf (dostęp: 20.04.2015).
- Emerson M. (2014), *The EU-Ukraine-Russia sanctions triangle*, Centre for European Policy Studies, 13.10.2014, <http://www.ceps.be/publications/eu-ukraine-russia-sanctions-triangle> (dostęp: 9.09.2015).

- Government of the Russian Federation (2014), *Resolution of 07.08.2014 no. 778, Moscow, On measures to implement the Presidential Executive Order of 6 August 2014 No.560 "On Applying Certain Special Economic Measures to Ensure the Security of the Russian Federation"*, http://ec.europa.eu/food/safety/international_affairs/eu_russia/russian_import_ban_eu_products/docs/20140807_en.pdf (dostęp: 9.09.2015).
- Mroczek W. (2014), *Silna współzależność gospodarek Unii Europejskiej i Rosji – powiązania handlowe*, „Unia Europejska.pl”, nr 1(226), s. 3-7.
- Rada Europejska (2014), *Szczyt UE o kryzysie na Ukrainie i dalszych sankcjach*, Bruksela 20-21.03.2014.
- Rada do Spraw Zagranicznych (2014a), *Rada potępia nielegalne referendum na Krymie*, posiedzenie nr 3304, Bruksela 17.03.2014.
- Reuters (2014), *Russian upper house approves use of troops on Ukrainian soil*, Moskwa 1.01.2015, <http://www.reuters.com/article/2014/03/01/ukraine-crisis-troops-idUSL6NOLY0HG20140301> (dostęp: 7.09.2015).
- Rosińska-Bukowska M. (2015), *Handel rolno-spożywczy UE–Rosja – efekty rosyjskich sankcji*, „Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. Problemy Rolnictwa Światowego”, tom 15 (XXX), zeszyt 1.
- Rutland P. (2014), *The impact of sanctions on Russia*, „Russian Analytical Digest”, No. 157, 17.12.2014.
- Wiśniewska I. (2013), *Embargo w rosyjskiej polityce handlowej – taktyka bez strategii*, <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2011-07-13/embargo-w-rosyjskiej-polityce-handlowej-taktyka-bez-strategii> (dostęp: 7.09.2015).
- Wiśniewska M. (2005), *Sankcje ekonomiczne Unii Europejskiej*, „Studia Europejskie”, nr 2. [www 1] <http://www.un.org/press/en/2014/ga11493.doc.htm> (dostęp: 9.09.2015).
- [www 2] <http://www.consilium.europa.eu/pl/policies/sanctions/ukraine-crisis/> (dostęp: 9.09.2015).
- [www 3] http://ec.europa.eu/agriculture/russian-import-ban/index_en.htm (dostęp: 9.09.2015).

THE IMPACT OF THE CRISIS BETWEEN RUSSIA AND UKRAINE ON POLISH AND OTHER EU COUNTRIES' TRADE IN GOODS

Summary: Russia is one of the most important trading partners of the European Union. Globalization processes for many years tightened economic and financial cooperation of both partners. The crisis in political relations between the EU and Russia began with the escalation of problems in the east of Ukraine in the first half of 2014. Political problems affected the economic relations that have suffered as a result of the imposition of sanctions by both parties. As a result, there has been a reduction in EU trade with Russia. Individual countries, including Poland, to varying degrees were affected by the impact of sanctions. In the article there will be described the impact of the Russian embargo on trade in goods between individual Member States of the European Union and Russia.

Keywords: international trade, sanctions, embargo, the European Union.